

آیا زبان کردی رتبه هشتم را در بین زبان های دنیا دارد؟

کمال مولودپوری ، دبیر زبان انگلیسی مهباد

اخیراً در مهرماه ۱۴۰۲ خبری در شبکه اجتماعی اینستاگرام در چندین پیج مثل **Kurdistan_cliip** ، **kourdmanc** ، **_kurdine_** ، **rudaw** و ... درباره رتبه هشتم زبان کردی منتشر شده است. برای بررسی صحت و سقم این خبر، لازم است چندین نکته را یادآوری کنم. در ضمن یادآور می شوم که بنده کمال مولودپوری دبیر زبان انگلیسی شهرستان مهباد بوده و سال ۱۳۹۹ کتابی در این زمینه به نام « رسانه های دیجیتال و جایگاه زبان کردی در آنها » را تالیف کرده بودم.

۱. جایگاه زبان کردی در دنیای واقعی

امروزه ما در یک دنیای واقعی زندگی می کنیم که طبق اطلاعات سایت ورلدامتر (**worldometers.info**) هشت میلیارد نفر جمعیت دارد و مطابق با سایت اتنالاگ (**ethnologue.com**) حدود هفت هزار زبان در دنیا موجود می باشد. زبان کردی از دیدگاه سایت گلاتالاگ (**glottolog.org**) جزو خانواده زبانی هندواروپایی می باشد و مطابق با سایت اتنالاگ (**ethnologue.com**) با جمعیت تقریبی ۴۰ میلیونی به سه شاخه شمالی (کرمانجی) ، مرکزی (سورانی) و جنوبی (کلهری) تقسیم می شود. زبان کردی در دنیای واقعی و فیزیکی متاسفانه رتبه قابل ذکری در بین زبان های دنیا ندارد. در عوض در لیست ۲۳ زبان برتر دنیا بدین شکل رتبه بندی شده است: زبان چینی رتبه اول ، انگلیسی سوم، عربی چهارم، فارسی بیست و دوم.

۲. جایگاه زبان کردی در دنیای اینترنت

الف) ضریب نفوذ اینترنت **Internet Penetration Rate** میزان درصد کل جمعیت یک کشور است که از اینترنت استفاده می کنند. طبق اظهارات این سایت، ضریب نفوذ اینترنت انگلستان ۹۴ درصد، عربستان ۸۸ درصد، ایران ۷۶ درصد و عراق ۴۷ درصد می باشد و کردستان و زبان کردی در لیست این کشورها موجود نیست.

Country or Region Name	Sym-bol	Size (sq. km.)	Population (Latest)	Internet Users	Internet Penetration	Data date
Afghanistan	AF	645,807	38,928,346	7,337,489	18.8 %	Jan/2020
Africa	--	30,221,532	1,340,598,447	522,453,176	39.0 %	Jan/2020
Aland Islands	AX	1,580	29,789	n/a	n/a	Dec/2018
Iceland	IS	102,928	317,351	306,402	96.5 %	Dec/2013
India	IN	3,166,944	1,380,004,385	560,000,000	40.6 %	Jan/2020
Indonesia	ID	1,904,443	273,523,615	171,260,000	62.6 %	Jan/2020
Iran, Islamic Republic of	IR	1,648,195	82,503,583	62,702,731	76.0 %	Dec/2018
Iraq	IQ	434,128	40,412,299	19,000,000	47.0 %	Dec/2014
Ireland	IE	70,273	4,832,765	3,781,639	78.3 %	Dec/2013
Israel	IL	20,991	8,583,916	6,740,287	78.5 %	Dec/2018
Italy	IT	301,323	59,290,969	54,798,299	92.9 %	Dec/2017
United Arab Emirates	AE	77,700	9,682,088	9,385,420	96.9 %	Dec/2018
United Kingdom	UK	244,140	66,573,504	63,061,419	94.7 %	Dec/2017
United States	US	9,629,047	331,002,651	292,892,868	88.5 %	Jan/2020
US Minor Outlying Isl.	UM	n/a	n/a	n/a	n/a	Dec/2014

ب) زبان کاربران اینترنت در سایت آمار جهانی اینترنت تا آوریل ۲۰۱۹ رتبه بندی شده است. کاربران انگلیسی زبان ۲۵ درصد و کاربران عربی زبان ۵,۲ درصد جزو ۱۰ زبان برتر کاربران اینترنت شناخته شده اند ولی زبان کردی ذکر نشده است.

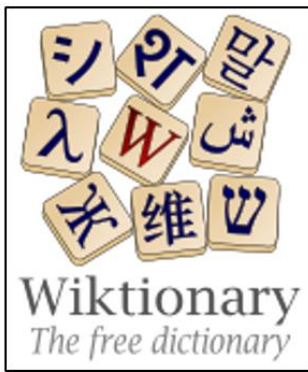
ج) زبان محتواهای اینترنت در سایت تکنولوژی‌های اینترنت (w3techs.com) تحقیق شده و روند تاریخی آمار کاربرد زبان محتوایی برای وب سایت‌ها را از مارس ۲۰۱۹ تا مارس ۲۰۲۰ نشان داده شده است. زبان انگلیسی از ۵۴ درصد به ۵۹ درصد افزایش یافته است. زبان فارسی از ۲ درصد به ۲,۸ درصد افزایش یافته است. زبان عربی از ۰,۶ درصد به ۰,۹ درصد افزایش یافته است. به زبان کردی اشاره ای نشده است.

د) مقدار محتوای اینترنت به زبان کردی در سایت تکنولوژی‌های اینترنت بدین شکل است که آمار کاربرد زبان کردی در وب سایت‌ها از آوریل ۲۰۱۹ کمتر از ۰,۰۰۱ (یک هزارم) درصد است ولی از مارس ۲۰۲۰ از این مقدار بالاتر رفته است. گزارش زیر روند تاریخی محتوای زبان کردی در وب سایت‌ها را به درصد نشان می‌دهد.

۳. جایگاه زبان کردی در دایرة المعارف آنلاین ویکی پدیا

اما در دنیای مجازی وضع، طوری دیگر است. چندین سال است که بزرگ ترین دایرة المعارف آنلاین ویکی پدیا (wikipedia.org) برای اکثر جستجوهای گوگل، جزو اولین نتایج پاسخ ها شده و تقریباً بیشتر مردم با آن آشنایی دارند. این سایت از همان ابتدای تاسیس، برای موضوعات مختلف، آمار خود را بیان کرده است. برای آشنایی بیشتر با پروژه ویکی پدیا، مطالبی از کتاب « رسانه های دیجیتال و جایگاه زبان کردی در آنها » نوشته کمال مولودپوری را بازگو می‌کنم که در سال ۱۳۹۹ چاپ شده است.

ویکی پدیا (**Wikipedia**) یک دائرة المعارف چند زبانه آنلاین می باشد و یک پروژه رایگان با استفاده از سیستم ویرایش مبتنی بر ویکی است. بزرگترین و محبوب ترین مرجع عمومی در شبکه اینترنت است که از ژوئن سال ۲۰۱۹ توسط سایت الکسا (**Alexa**) با رتبه ۷ به ثبت رسیده است. ویکی پدیا در ۱۵ ژانویه ۲۰۰۱ توسط جیمی ولز (**Jimmy Wales**) و لری سانگر (**Larry Sanger**) آغاز به کار کرد. سانگر نام آن را از ترکیب دو کلمه «ویکی» (**Wiki**) (کلمه هاوایی به معنی سریع) و «دائرةالمعارف» (**Encyclopedia**) ابداع کرد. این پروژه تحت مالکیت بنیاد ویکی مدیا (**Wikimedia**) است که در سال ۲۰۰۳ در سان فرانسیسکو کالیفرنیا تأسیس شده و عمدتاً از طریق کمک های مالی مردم تأمین می شود. در ابتدا این دائرة المعارف به زبان انگلیسی بود و نسخه های آن به زبان های دیگر به سرعت توسعه یافت. پروژه های کاربردی ویکی پدیا عبارتند از: ویکی کتاب (**Wikibooks**)، ویکی واژه (**Wiktionary**)، ویکی گفتاورد (**Wikiquote**)، ویکی خبر (**Wikinews**)، ویکی داده (**Wikidata**)، ویکی سفر (**Wikivoyage**)، ویکی مرجع (**Wikisource**)، ویکی گونه (**Wikispecies**)، ویکی دانشگاه (**Wikiversity**)، ویکی انبار (**Wikimedia Commons**)، به طور کلی، ویکی پدیا شامل بیش از ۶۱ میلیون مقاله به ۳۳۵ زبان مختلف مانند فارسی، عربی، کردی و ترکی است. ویکی پدیا انگلیسی با حداقل ۶,۷۲۲,۱۸۵ مقاله، بزرگترین دائرة المعارف آنلاین می باشد. تقریباً ۵۱ هزار مقاله به زبان کردی نوشته شده است. تعداد این مقالات دائم در حال افزایش است.

No	Language	Wiki	Articles	Total	Edits	Admins	Users	Active Users	Files	Depth	Title
1	English	en	6,722,185	59,088,243	1,173,307,321	882	46,237,375	121,233	907,478	1,205	Wikipedia
17	Arabic	ar	1,219,179	8,239,445	64,805,096	22	2,480,624	4,853	52,664	260	ویکی پدیا
19	Persian	fa	975,818	5,570,826	37,917,694	36	1,253,726	5,073	87,028	150	ویکی پدیا
27	Turkish	tr	533,123	2,494,285	30,259,905	19	1,529,104	2,655	39,476	164	Wikipedi'ye
99	Kurdish	ku	51,712	211,658	1,106,846	8	58,482	131	2,284	50	Wîkîpediyaya

ویکی واژه (**Wiktionary**) یک پروژه فرهنگ لغت چند زبانه و مبتنی بر وب است تا یک محتوای رایگان (شامل کلمات، عبارات، ضرب المثل ها و غیره) در تمام زبان های طبیعی و ساختگی را ایجاد نماید. نام آن ترکیبی از کلمات «ویکی» (**Wiki**) و «فرهنگ لغت» (**dictionary**) است. ویکی واژه همانند پروژه خواهرش ویکی پدیا توسط داوطلبان موسوم به ویکی واژه کارها به صورت مشترک نوشته می شود. به عبارت دیگر نرم افزار مدیا ویکی، تقریباً به هر کسی که به وب سایت دسترسی دارد اجازه می دهد تا مدخل ها را ایجاد و ویرایش کند. اکنون ویکی واژه تقریباً با ۳۶ میلیون مدخل برای ۱۶۸ زبان موجود است. برای زبان کردی کرمانجی در این پروژه حدود ۹۲۰ هزار مدخل نوشته شده و برای کردی سورانی حدود شش هزار مدخل و برای زازاکی حدود پنج هزار مدخل توسط ویکی واژه کارها نوشته شده است. هر روز به تعداد این مدخل ها در هر زبان افزوده می گردد. تعداد مدخل کلمات زبان ها در سایت ویکی واژه بسته به تعداد مدیران زبان ها و میزان فعالیت آنها از کشورهای مختلف، کم و زیاد می شود.

No	Language	Language (local)	Wiki	Entries	All pages	Edits	Admins	Users	Active Users	Files	Title
1	English	English	en	7,561,682	8,883,161	76,220,262	84	4,111,198	2,174	22	Wiktionary
8	Kurdish	کرمانجی کوردی	ku	920,795	1,012,390	5,596,345	7	11,385	29	15	Wikiferheng
21	Turkish	Türkçe	tr	359,392	463,254	4,119,276	4	59,920	46	1	Vikiözlük
44	Persian	فارسی	fa	104,584	187,723	861,369	3	38,914	42	3	ویکی‌واژه
48	Arabic	العربية	ar	67,629	125,943	968,733	5	34,622	26	1	ویکاموس
102	Central Kurdish	کوردی سورانی	ckb	6,666	8,873	20,278	4	354	9	0	ویکی‌فره‌هنگ
105	Zazaki	کوردی زازاکی	diq	5,296	9,755	70,127	2	625	1	0	Wikivatebend

جمع بندی مطالب

۱. زبان کردی با ۴۰ میلیون سخنور در دنیای واقعی رتبه چندان جالبی ندارد.

۲. زبان کردی در دنیای اینترنت از لحاظ ضریب نفوذ، تعداد کاربران و مقدار محتوا به زبان مربوطه رتبه قابل ذکری ندارد.

۳. زبان کردی در دائرة المعارف آنلاین ویکی پدیا، بسته به میزان فعالیت مقاله نویسان کرد زبان در این پروژه، رشد خوبی داشته است. کردی کرمانجی در رتبه ۸ و کردی سورانی در رتبه ۱۰۲ و کردی زازاکی در رتبه ۱۰۵ می باشد که به تعداد مدیران زبان ها و میزان فعالیت آنها در این سایت بستگی دارد.

پس همانطور که می بینیم زبان کردی در دنیای واقعی و در دنیای محتویات اینترنتی رتبه خوبی ندارد و فقط در سایت ویکی پدیا در شاخه کردی کرمانجی به رتبه هشتم رسیده و در سایر شاخه های سورانی و زازاکی، رتبه خوبی ندارد.

منابع

۱. مولودپوری، کمال (۱۳۹۹). رسانه های دیجیتال و جایگاه زبان کردی در آنها. بوکان: زانکو

۲. سایت ویکی پدیا